

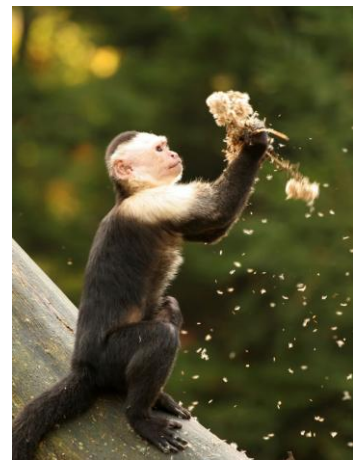
Capucijnapen – de slimmeriken uit Zuid-Amerika

Capucijnapen zijn de meest intelligente apen van Zuid-Amerika. Er zijn vier soorten capucijnapen en maar liefst 30 ondersoorten. Zo is er dus veel variatie in onder andere uiterlijk en leefgebied.

Capucijnapen eten bijna alles wat in het regenwoud te vinden is en ze zetten bijna overal direct hun sterke, scherpe tanden in. Ze smullen vooral van vruchten, zaden, noten, bloesems, stengels en bessen. Hierdoor spelen ze een belangrijke rol bij de verspreiding van zaden. Als ze niet bij het eten kunnen, bedenken ze wel een methode om bij het voedsel te komen, soms door gereedschap te gebruiken.

Paspoortgegevens

Capucijnapen	<i>Cebus sp.</i>
Verspreiding:	regenwouden van Zuid- en Midden-Amerika
Voedsel:	vruchten, bladeren, bessen, noten, eieren en kleine prooidieren
Leeftijd:	ca. 20 jaar in het wild en ca. 45 jaar in dierentuinen
Gewicht:	van 1½ tot 4½kg (afhankelijk van soort en geslacht)
Draagtijd:	5½ maand
Aantal jongen per keer:	één jong per 1½ - 2 jaar
IUCN-status:	van niet bedreigd tot ernstig bedreigd

Hoe zie ik eruit?

Soorten en ondersoorten

Capucijnapen komen bijna overal in de uitgestrekte regenwouden van Midden- en Zuid-Amerika voor. In die gebieden vind je veel brede rivieren. Omdat bijna alle apen een hekel aan water hebben, vormen deze rivieren de grenzen van hun leefgebied. Aan beide kanten van de rivier leven dus apen.

De apen van de ene oever komen nooit bij de apen aan de andere oever. Omdat er aan beide kanten van de rivier verschillende planten groeien, eten de apen dus ook net iets anders. Ook de natuur kan aan beide kanten van de rivier verschillen. In de loop van duizenden en tienduizenden jaren hebben de apen op beide oevers zich zo goed mogelijk aan hun omgeving aangepast. De apen zijn er daardoor ook anders uit gaan zien. Dit proces noemen we 'evolutie'.

Eerst zijn er nieuwe ondersoorten ontstaan. Die ondersoorten verschillen maar een heel klein beetje van elkaar. De ene heeft bijvoorbeeld een gele vlek op zijn borst, de andere een witte. Als de ondersoorten van elkaar gescheiden blijven, dan veranderen ze in de loop van tijd. Het worden verschillende soorten. Als je de soorten bij elkaar zou zetten, bijvoorbeeld in een dierentuin, dan willen ze niets meer van elkaar weten. Want verschillende soorten hebben vaak ook verschillende gedrag en een verschillende 'taal'. Ze kunnen ook geen kinderen samen krijgen, wat verschillende ondersoorten wel kunnen.

De capucijnapen

Bij capucijnapen kunnen we goed zien hoe dieren zich in verschillende soorten en tal van ondersoorten hebben opgesplitst. Het gaat bij capucijnapen om vier soorten en maar liefst 30 ondersoorten. De ene sonderoort heeft witte schouders, de andere een gele borst, weer een ander een zwarte pet...en ga zo maar door.

Het is ook heel moeilijk om capucijnapen als één groep te beschrijven. Toch zijn er een aantal kenmerken die ze allemaal hebben.

Alle capucijnapen zijn ongeveer even groot. Ongeveer zo groot als een kleine huiskat. Ze hebben een staart die hen helpt bij het klimmen en springen, maar waaraan ze niet zoveel mee kunnen als bijvoorbeeld grijpstaarten, die er aan kunnen hangen. Hun staart is daardoor ook helemaal behaard, tot aan het puntje. Een ander bijzonder gemeenschappelijk kenmerk is hun intelligentie. Als je een tijdje naar capucijnapen kijkt, zal hun intelligente gedrag je zeker opvallen.

Waar woon ik?

Aan de kust of in de bergen; bijna overal waar regenwoud is!

Capucijnapen komen bijna overal voor in de regenwouden van Midden- en Zuid-Amerika. Ze

bewonen de bossen in bergachtige streken (tot wel 2.500 meter hoog), maar je ziet ze ook in de mangrovebossen langs de kust (bossen waar de grond regelmatig onder water staat). Capucijnapen maken het meest gebruik van de aaneengesloten boomkruinen, op een hoogte van ongeveer 15 tot 20 meter. Hier trekken ze rond in groepen, op zoek naar voedsel.

Niet alle soorten capucijnapen bewonen een groot gebied en komen in grote aantallen voor. Integendeel. De geelborst capucijnaap komt bijvoorbeeld alleen voor in een heel klein stukje bos aan de oostkust van Brazilië. Omdat in dit gebied veel bos is gekapt zijn er nog maar enkele honderden geelborst capucijnapen over. De Europese dierentuinen hebben daarom een speciaal fokprogramma voor deze

soort opgezet en werken mee aan natuurbehoudprojecten in dit deel van Brazilië.

Wat eet ik?

Van alles iets

Capucijnapen eten bijna alles wat ze in het regenwoud kunnen vinden. Ze zetten bijna overal direct hun sterke, scherpe tandjes in. En wat ze niet lusten, dat laten ze weer vallen. Ze smullen vooral van vruchten, zaden, noten, bloesems, stengels en bessen. Hierdoor spelen ze een belangrijke rol bij de verspreiding van zaden. Waarschijnlijk helpen ze ook bij de bestuiving van plantensoorten. Capucijnapen houden het niet bij vegetatie, ze eten ook kleine dieren. Zo verorberen zo'n beetje alle kleine beetjes dat ze in bomen tegenkomen: insecten, spinnen, vogels, eieren, jonge eekhoorns, hagedissen, enz. Capucijnapen die in de mangrovebossen leven vinden ook oesters en krabben erg lekker.

Apengereedschap

Capucijnapen bedenken verbazingwekkend snel methodes om bij moeilijk te bereiken voedsel te komen. Ze kloppen bijvoorbeeld met

stokken op rottend hout. Als ze dan insecten horen, knagen ze stukken schors van de stam om die insecten op te peuzelen. Noten met een harde schaal slaan ze tegen een stam totdat ze kragen. Soms gebruiken ze daar zelfs een steen bij, als notenkraker. Ook takjes gebruiken ze als gereedschap, om larven en rupsen uit hun smalle gangetjes te peuteren.

Mijn familie en ik

Opzij voor de baas!

Capucijnapen leven over het algemeen in groepen van 10 tot 20 dieren. Bij alle soorten zijn er meerdere volwassen mannen en vrouwen in de groep. De vrouwtjes zijn meestal in de meerderheid,

maar één van de mannen is de baas. De andere mannetjes blijven zoveel mogelijk aan de rand van de groep. De baas van de groep heeft recht op de lekkerste hapjes. Hij houdt zich juist in het midden van de groep op. Hier is hij het veiligst als de groep wordt aangevallen door een roofdier.

Ongeveer om de twee jaar wordt een vrouwtje zwanger. De andere vrouwtjes in de groep mogen het kleintje af en toe ook dragen. Zo heeft de moeder tussendoor wat rust. Kleintjes drinken ongeveer een jaar bij hun moeder. Opgroeïende vrouwtjes kunnen op een leeftijd van 3,5 tot 4 jaar hun eerste kindje krijgen. Opgroeïende mannetjes verlaten de groep als ze ongeveer net zo oud zijn. Ze sluiten zich dan weer bij een andere groep aan.

Veel te vertellen

Capucijnapen hebben een heel sprekend, expressief gezicht. Door al die gezichtsuitdrukkingen kunnen ze elkaar heel veel vertellen. Ze hebben ook nog eens een hele reeks geluidjes waarmee ze zich verstaanbaar kunnen maken.

Help!

Hoeveel bos is er nog over?

De regenwouden worden kleiner en dus verliezen capucijnapen hun leefgebied. Sommige soorten en ondersoorten zijn dankzij hun nog grote leefgebied niet met uitsterven bedreigd. Van andere soorten zijn er echter nog maar enkele honderden dieren over. Het meest bedreigd soort is de geelborst capucijnaap, die alleen in kleine stukjes regenwoud leeft in een gebied dat 'Mata Atlântica' heet. In 2002 hebben de gezamenlijke Europese dierentuinen een grote campagne gehouden voor natuurbeschermingswerk in dit gebied.

Wist je dat...

...capucijnapen altijd op hun hoede moeten zijn? Bij een onderzoek in Peru kwam aan het licht dat alle bestudeerde groepen capucijnapen gemiddeld om de twee weken door roofvogels worden aangevallen. Daarom houden de apen hun omgeving nauwlettend in de gaten. Als er een grotere vogel overvliegt, laten ze direct hun alarmkreten horen en zoekt de hele groep dekking.

...doodshoofdaapjes de capucijnapen als gids en als notenkrakers gebruiken? Waarschijnlijk kennen capucijnapen hun territorium beter dan doodshoofdaapjes. De doodshoofdaapjes gaan de capucijnapen achterna om op het goede moment bij bepaalde fruit- of notenbomen te komen, namelijk precies als de vruchten rijp zijn. Bovendien vinden de doodshoofdaapjes dan vaak nog half gekraakte noten, die de capucijnapen hebben laten vallen. Doodshoofdaapjes zouden die zelf niet open kunnen krijgen.

...capucijnapen 'verkeerd om' vlooien? Bij bijna alle apensoorten worden de belangrijkste apen van de groep veel vaker gevlooid dan de lager geplaatste dieren. Maar bij capucijnapen vlooien de 'bazen' veel vaker de laag geplaatste dieren dan andersom. Waarom? Dat weet niemand.

Wil je weten in welke dierentuin je deze soort in het echt kunt zien, gebruik dan de 'Dierzoeker' op www.nvddierentuinen.nl.